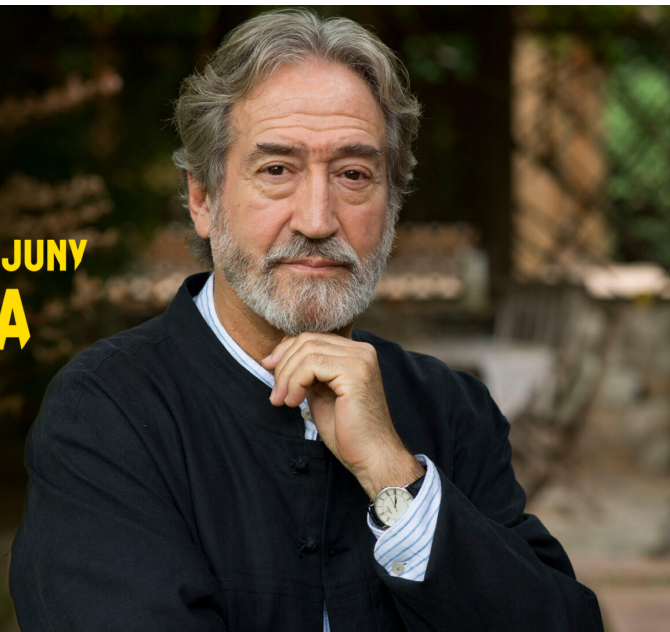

**MÚSICA
ANTIGA**

21 DE JUNY

**JORDI SAVALL: MISSA
EN SI MENOR DE BACH**

**LE CONCERT DES NATIONS I
LA CAPELLA REIAL DE CATALUNYA**

PROGRAMA DE MÀ

JOHANN SEBASTIAN BACH

(Eisenach, Alemanya 1685 – Leipzig 1750)

MISSA EN SI M, BWV 232

KYRIE

Kyrie eleison Cor a 5 veus

Christe eleison Duet (soprano I i soprano II)

Kyrie eleison Cor a 4 veus

GLORIA

Gloria in excelsis Deo Cor a 5 veus

Et in terra pax Cor a 5 veus

Laudamus te Ària (soprano II i violí solista)

Gratias agimus tibi Cor a 4 veus

Domine Deus Duet (soprano I, tenor i flautes travesseres)

Qui tollis peccata mundi Cor a 4 veus

Qui sedes ad dexteram Patris Ària (contratenor i oboè d'amor)

Quoniam tu solus sanctus Ària (baix, corno da caccia i fagots)

Cum sancto Spiritu Cor a 5 veus

Pausa tècnica – 5

SYMBOLUM NICENUM (CREDO)

Credo in unum Deum Quintet

(soprano I, soprano II, contratenor, tenor i baix)

Patrem omnipotentem Cor a 4 veus

Et in unum Dominum Duet (soprano I i contratenor)

Et incarnatus est Quintet (soprano I, soprano II, contratenor, tenor i baix)

Crucifixus Cor a 4 veus

Et resurrexit Cor a 5 veus
Et in Spiritum sanctum Ària (baix i oboè damor)
Confiteor Cor i quintet
(soprano I, soprano II, contratenor, tenor i baix)
Et expecto Cor a 5 veus

SANCTUS

Sanctus Cor a 6 veus
Osanna in Excelsis Doble cor a 8 veus
Benedictus Ària (tenor i flauta travessera)
Osanna in excelsis Doble cor a 8 veus

AGNUS DEI

Agnus Dei Ària (contratenor)
Dona nobis pacem Cor a 4 veus

La durada aproximada del concert és d1 hora i 45 minuts

SOLISTES

Hana Blažíková, soprano I
Sophie Harmsen, mezzosoprano (soprano II)
Raffaele Pe, contratenor
Martin Platz, tenor
Thomas Stimmel, baríton-baix

LA CAPELLA REIAL DE CATALUNYA

Sopranos I: **Rocío de Frutos, Jeanne Lefort, Elionor Martínez, Lise Viricel**
Sopranos II: **Èlia Casanova, Manon Chauvin, Carmit Natan, Anaïs Oliveras**
Mezzosopranos – Contralts – Contratenors: **Mercè Bruguera, Eulàlia Fantova, Beatriz Oleaga, David Sagastume**
Tenors: **David Hernández, Peter de Laurentiis, Ferran Mitjans, Martí Doñate**
Barítons – Baixos: **Javier Jiménez-Cuevas, Francesc Ortega, Marco Scavazza, Pieter Stas**

Lluís Vilamajó, preparació del conjunt vocal

Michael Behringer, correpetidor

LE CONCERT DES NATIONS

Manfredo Kraemer, concertino
Guy Ferber, René Maze, Jonathan Pia, trompetes barroques
Riccardo Balbinutti, timbales

Marc Hantaï, Yi-Fen Chen, flautes travesseres
Javier Bonet, corno da caccia
Alessandro Pique, Emiliano Rodolfi, Miriam Jorde, oboès i oboès damor
Josep Borràs, Joaquim Guerra, fagots
David Plantier, violí II
Mauro Lopes, Guadalupe del Moral, Isabel Serrano, violins I
Alba Roca, Paula Waisman, Santi Aubert, violins II
David Glidden, Fumiko Morie, violes
Balázs Máté, Antoine Ladrette, violoncels
Xavier Puertas, contrabaix
Michael Behringer, organo di legno

JORDI SAVALL, DIRECCIÓ

Amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'Institut de Cultura de Barcelona.

Amb el suport financer de la Direction Régionale des Affaires Culturelles Occitanie.

En col·laboració amb Catalunya Música i Catalunya Ràdio.

Els espais pels assajos han estat cedits per l'Escola Municipal de Música Victòria del Àngels i Conservatori de Sant Cugat del Vallès i l'Auditori de Barcelona.

COMENTARI

per Xavier Pastrana

El 1818, l'editor Hans Georg Nägeli va promoure una subscripció per editar «la més gran obra d'art musical de tots els temps i tots els pobles». Malgrat l'enunciat, Nägeli no contemplaria mai l'edició completa de la Missa en si m de Johann Sebastian Bach, sinó que ho faria el seu fill, l'any 1845, més d'un segle després de l'inici de la gènesi de la “Gran Missa Catòlica”, com la va titular C. P. E. Bach. Els superlatius són habituals i indiscutibles quan hom parla de la Missa en si m de J. S. Bach, una música que brilla com un astre absolut enmig de tots els dubtes, discussions i discerniments que orbiten la seva creació, estrena, funció i valor com a obra completa.

L'inici de la història d'aquesta missa el podem situar l'any 1733, quan Bach, cansat de la precària situació laboral a Leipzig, busca una manera de millorar-la. Amb aquest propòsit, escriu una carta a Frederic August II, elector de Saxònia i rei de Polònia, demanant-li la seva protecció en forma d'un títol de la cort, tot exposant la penosa situació en què es trobava a Leipzig. A aquest escrit, l'acompanya la partitura i les parts instrumentals d'una *missa brevis*, formada pel kirie i el glòria. Frederic August II, en ser rei de Polònia, hagué d'abraçar el catolicisme i adaptar-se a tots els rituals de la litúrgia catòlica, i és per això que Bach escriu una obra adequada a aquesta tradició (sense que això excloués la seva utilització en esglésies luteranes). Malgrat que, en la carta que envia a Dresde, Bach qualifica aquesta música d'«insignificant», les proporcions de la

instrumentació són majestuoses: cor a 5 veus, orquestra de corda, trompetes, *corno da caccia*, flautes, oboès, fagots i baix continu. És una obra, a més, de llarga durada (pocs “glòries” de l’època assolien la durada del de Bach), i des del primer compàs es pot percebre que és una obra que pretén sadollar-se de l’enorme qualitat que tenia la capella saxona (famosa a tot Europa) i que li permetia escriure passatges virtuosos totalment impracticables per als intèrprets de què disposava a Leipzig.

Aquí, la història de la Missa en si m s’atura i no sabem ben bé quan es reprèn. La partitura del *symbolum nicenum* (credo) sembla que naixeria a l’entorn dels anys 1747-1748, però és possible que la intenció de completar l’ordinari de la missa comencés uns anys abans, quan Bach reutilitzà la *missa brevis* de Dresde per fer-ne una cantata llatina (BWV191) que potser fou interpretada juntament amb un *sanctus* escrit el 1724 i que també acabaria formant part de la *missa tota*. El que sabem del cert és que, en els seus últims anys de vida, Bach va escriure les parts que faltaven per completar una missa catòlica. Podem deduir, doncs, que en aquesta última etapa el compositor prengué la resolució de concloure una obra que havia de ser un gran compendi de la seva creació religiosa, com ho fou el *Das Wohltemperierte Klavier* respecte a la seva música per a teclat. Aquesta manera d’entendre l’obra podria explicar per què possiblement fins a vint dels vint-i-set números que conformen la missa provenen de música pròpia escrita anteriorment. El més que notable ús de la paròdia és semblant al que trobem a l’*Oratori de Nadal* o al *Messies* de Händel, però en absolut és comparable. En els casos anteriors (com en molts altres exemples), la paròdia respon a una necessitat per manca de temps disponible i moltes vegades l’adaptació al nou text és poc encertada. En la Missa en si m, però, la paròdia esdevé un art per si mateixa. Cal pensar que aquesta obra és de les poques (si no l’única) que no va suposar cap guany econòmic a J. S. Bach i, pel que sabem, no va ser escrita per a cap ocasió concreta ni estava destinada a ser interpretada per cap formació específica. Per tant, sembla que la raó per completar la missa havia de ser una altra, que podria respondre a moltes interpretacions possibles, i la reutilització de música anterior sembla ser una tria no obligada. Potser la intenció del compositor era llegir-nos una guia musical de la seva pròpia obra, una manera d’explicar Bach a través de Bach, un viatge per la música escrita durant

Malgrat el llistat de verbs d’ordre dubitatiu que acompanyen la història de la Missa en si m, les incerteses empetteixen fins a desaparèixer en escoltar els quatre primers compassos del kirie. Bach va afegir-los al final de la seva vida i serveixen de porta d’entrada a una espècie de Museu Bach on contemplarem, l’una darrere l’altra i, disposades en les seves conegudes estructures simètriques, les millors creacions del mestre d’Eisenach. La primera sala, formada pel kirie i el glòria, amb els les aromes napolitanes que tant agradaven a Dresde, contrastats amb l’*stille antico* que mira a Palestrina. La segona, el *symbolum nicenum*, que hi afegeix l’ús de les entonacions gregorianes, elevant-les per damunt d’impressionants tapissos contrapuntístics. I una tercera sala podria incloure el majestuós *sanctus* (la música més antiga de la missa), amb un *hosanna* que duplica el cor per, després, recloure’s en un *benedictus* de bellesa íntima. Per acabar, un *agnus dei* que, curiosament, està repartit entre el solista i el cor, mentre el «dona nobis pacem» que clou l’obra, recupera música del glòria. Així, dota d’un cert sentit cíclic aquesta obra superlativa que regala als seus intèrprets, grans moments alhora que els n’exigeix grans sacrificis.

LLETRES

JOHANN SEBASTIAN BACH
MISSA EN SI M (BWV 232)

KYRIE

Coro a 5 (tutti)
Kyrie eleison.

Duetto (soprano I & II)
Christe eleison.

Coro a 4 (tutti)
Kyrie eleison.

GLORIA

Coro a 5 (tutti)
Gloria in excelsis Deo.

Coro a 5 (tutti)
Et in terra pax
hominibus bonae voluntatis.

Aria (soprano II)
Laudamus te, benedicimus te,
adoramus te, glorificamus te.

Coro a 4 (tutti)
Gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam.

Duetto (soprano I & tenor)
Domine Deus, Rex coelestis,
Deus Pater omnipotens.
Domine Fili unigenite
Jesu Christe altissime.
Domine Deus, Agnus Dei,
Filius Patris.

Quartetto (soli)
Qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi,
suscipe deprecationem nostram.

Aria (alto)

Qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis.

Aria (basso)

Quoniam tu solus sanctus,
tu solus Dominus,
tu solus altissimus Jesu Christe.

Coro a 5 (tutti)

Cum Sancto Spiritu
in gloria Dei Patris.
Amen.

SYMBOLUM NICENUM (CREDO)**Quintetto (soli)**

Credo in unum Deum.

Coro a 4 (tutti)

Credo in unum Deum.
Patrem omnipotentem,
factorem coeli et terrae,
visibilium omnium et invisibilium.

Duetto (soprano I & alto)

Et in unum Dominum Jesum Christum,
Filius Dei unigenitum
et ex Patre natus ante omnia secula.
Deum de Deo, lumen de lumine,
Deum verum de Deo vero,
genitum, non factum,
consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines
et propter nostram salutem
descendit de coelis.

Quintetto (soli)

Et incarnatus est de Spiritu sancto
ex Maria virgine, et homo factus est.

Coro a 4 (tutti)

Crucifixus etiam pro nobis
sub Pontio Pilato,
passus et sepultus est.

Coro a 5 (tutti)

Et resurrexit tertia die
secundum scripturas;
et ascendit in coelum,

sedet ad dexteram Dei Patris,
et iterum venturus est cum gloria
judicare vivos et mortuos,
cujus regni non erit finis.

Aria (baryton) basso en partitura

Et in Spiritum sanctum
Dominum et vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit;
qui cum Patre et Filio
simul adoratur et conglorificatur;
qui locutus est per Prophetas.
Et unam sanctam catholicam
et apostolicam ecclesiam.

Quintetto (soli)

Confiteor unum baptisma
in remissionem peccatorum.
[Et exspecto resurrectionem mortuorum]

Coro a 5 (tutti)

Et exspecto resurrectionem mortuorum
et vitam venturi saeculi. Amen.

SANCTUS

Coro a 6 (tutti)

Sanctus, sanctus,
sanctus Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt coeli et terra gloria ejus.

Doppio coro a 8 (tutti)

Osanna in excelsis.

Aria (tenor)

Benedictus qui venit in nomine Domini.

Doppio coro a 8 (tutti)

Osanna in excelsis.

AGNUS DEI

Aria (alto)

Agnus Dei qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.

Coro a 4 (tutti)

Dona nobis pacem.

LLETRES

JOHANN SEBASTIAN BACH

MISSA EN SI M (BWV 232)

KYRIE

Cor a 5 (tots)

Senyor, tingueu pietat.

Duet (soprano I i II)

Crist, tingueu pietat

Cor a 4 (tots)

Senyor, tingueu pietat.

GLÒRIA

Cor a 5 (tots)

Glòria a Déu a dalt del cel.

Cor a 5 (tots)

I a la terra, pau
als homes de bona voluntat.

Ària (soprano II)

Us lloem, us beneïm,
us adorem, us glorifiquem.

Cor a 4 (tots)

Us donem gràcies
per la vostra inmensa glòria.

Duet (soprano I i tenor)

Senyor, Rei dels cels
Déu Pare omnipotent.
Senyor, fill unigènit,
Jesucrist, altíssim.
Senyor Déu, anyell de Déu.
Fill del Pare.

Quartet (sol)

Vós que lleveu el pecat del món
tingueu pietat de nosaltres
Vós que lleveu el pecat del món
tingueu pietat de nosaltres.

Ària (contratenor)

Vós que seieu a la dreta del Pare,
tingueu pietat de nosaltres.

Ària (baix)

Perquè vós sou l'únic Sant,

Vós l'únic Senyor,
Vós l'únic altíssim, Jesucrist.

Cor a 5 (tots)

Amb l'esperit Sant
i la Glòria de Déu Pare.
Amén.

SYMBOLUM NICENUM (CREDO)

Quintet (sol)

Crec en un sol Déu.

Cor a 4 (tots)

Crec en un sol Déu.
Pare totpoderós,
creador del cel i de la terra
de totes les coses visibles i invisibles.

Duet (soprano I i contratenor)

I crec en un sol Senyor, Jesucrist.
fill unigènit de Déu,
i nascut del pare abans de tots els segles.
Déu, nat de Déu, llum, resplendor de la llum,
Déu veritable, nascut del Déu veritable,
engedrat, no pas creat,
de la mateixa naturalesa del Pare,
Per ell tota cosa fou creada,
El qual, per nosaltres els homes,
i per la nostra salvació,
davallà dels cels.

Quintet (sol)

I per obra de l'Esperit Sant
nasqué de la Verge Maria, i es feu home.

Quartet (tots)

Crucificat després per nosaltres
sota el poder de Pons Pilat,
patí i fou sepultat.

Cor a 5 (tots)

I ressuscità al tercer dia,
com deien ja les escriptures
i se'n pujà al cel,
on s'asseu a la dreta del Pare,
i tornarà gloriós a judicar
els vius i els morts
i el seu regnat no tindrà fi.

Ària (baix)

Crec en l'Esperit Sant,
que és Senyor i infon la vida,
que procedeix del Pare i el Fill,
i juntament amb el Pare i el Fill
és adorat i glorificat,
que parlà per boca dels profetes.
I en una església,
santa, catòlica i apostòlica.

Quintet (sol)

Professo que hi ha un sol baptisme
per perdonar el pecat.
[I espero la resurrecció dels morts]

Cor a 5 (tots)

I espero la resurrecció dels morts
i la vida de la glòria. Amén.

SANCTUS

Cor a 6 (tots)

Sant, Sant,
Sant és el senyor Déu de l'univers.
Els cels i la terra són plens de la vostra glòria.

Doble cor a 8 (tots)

Glòria a les altures.

Ària (tenor)

Beneït el qui ve en nom del Senyor,

Doble cor a 8 (tots)

Glòria a les altures.

AGNUS DEI

Ària (contratenor)

Anyell de Déu, que lleveu el pecat del món,
tingueu pietat de nosaltres.

Cor a 4 (tots)

Doneu-nos la pau.